

17/07/2024

077-5006206

052-6885006

מה ההבדל בין עד תביעה לבין עד מדינה?

אם לא ביצעתם עבירה פלילית חמורה ביחד עם אחרים לא ייכתב עליכם בעיתונים שזכיתם למעמד של עדי מדינה. מצד שני, אם התלוננתם במשטרה או שהייתם עדים לעבירה פלילית, ייתכן מאוד שתמצאו את עצמכם ברשימת עדי התביעה. עו"ד אסף דוק מסביר על ההבדלים שבין עדים רגילים לבין עדי מדינה ועל השלכות של מעמד זה.

כולנו יכולים להיות עדי תביעה רגילים

לא כל אזרח מהשורה יודע כי דברים שמסר לשוטרי בזירת אירוע או בתחנת משטרה הופכים אותו לעד פוטנציאלי בהליכים הפליליים הבאים. כלומר, מרגע שמסרתם עדות אתם עשויים להיכנס לרשימת עדי תביעה מטעם הפרקליטות או מחלקת התביעות של המשטרה, וייתכן מאוד כי תזומנו לבית המשפט, תיחקרו מחוץ לכתליו או תידרשו לתת תצהיר. זהו נושא בעל השלכות רבות שיש לקחת בחשבון.

לדוגמה, ייתכן שהאדם שכנגדו נמסרת העדות הינו מכר, קרוב משפחה או שכן, או חלילה עבריין מסוכן. כמו כן, מדובר במעמד מלחיץ וייתכן שתיחקרו בחקירה נגדית בלתי נעימה, ואף יועלו טענות כנגד אמינותכם ויושרתכם. לכן, אם קיבלתם זימון לתחנת המשטרה כדי לתת עדות, טוב תעשו אם תיוועצו לפני כן בעורך דין פלילי ותבינו את משמעות הדברים שתאמרו והשלכותיהם.

למי מותר לתת עדות ואת מי ניתן לזמן

למעשה, פקודת הראיות משנת 1971 קובעת שמותר להזמין כל אדם כדי לתת עדות שהינה קבילה ושייכת לעניין, למעט מקרים ספציפיים מסוימים. יחד עם זאת, בית המשפט רשאי לסרב להוציא זימון אם לדעתו אין צורך בעדות או שהיא נתבקשה שלא לצורך גילוי אמת. על פי הפקודה, כל אחד מאיתנו כשיר להעיד בכל משפט, ואין פסילה של אנשים מפני שהם המתלוננים או מפני שהם קרובי משפחה, בני זוג או עובדים של הנאשמים, או מפני שהורשעו בעצמם בעבירות פליליות.

יחד עם זאת, בני זוג אינם נחשבים כשירים להעיד כנגד בני זוגם, וגם לא כופים עליהם להעיד נגד אנשים שנאשמים ביחד עם בן הזוג בכתב אישום אחד. דברים אלו נכונים גם לגבי הורים וילדיהם, אך אי הכשירות והפטור מעדות אינם תופסים במקרים מסוימים של עבירות אלימות במשפחה. מצד שני, בני זוג והורים או ילדים אכן כשירים להעיד לטובת הנאשמים, אך יש לשים לב שבמקרים אלו דבריהם גם עלולים לשמש כנגד קרוביהם. לבסוף, גם קטינים שאינם ברי אחריות פלילית מפאת גילם יכולים להיות מזומנים למתן עדות, אך במקרים אלו לא יורשעו נאשמים אך ורק על סמך עדות הקטין ללא ראיות תומכות חזקות.

עד מדינה אינו עד תביעה רגיל

ראשית, חשוב להבין כי במשפט פלילי הגורם התובע הוא המדינה באמצעות הפרקליטות, כך שכל עד תביעה הוא למעשה עד מטעם המדינה. יחד עם זאת, את ההבדל בין עד רגיל לעד מדינה ניתן להבין מפקודת הראיות, אשר מגדירה עד מדינה בזאת הלשון: "שותף לאותה עבירה המעיד מטעם התביעה לאחר שניתנה או שהובטחה לו טובת הנאה". במילים פשוטות, מדובר באדם שנחשד באותה עבירה בה עוסקת התביעה אך מסיבה זו או אחרת החליט לפנות כנגד שותפיו. לעיתים אנשים בוחרים במעמד זה מפני שהתחרטו על מעשיהם, אך במרבית המקרים משום טובת הנאה שהם מקבלים בתמורה לעדותם. התמורה יכולה להיות למשל הקטנת תקופת המאסר בגין העבירה המיוחסת להם, הפחתת האישומים כנגדם, או אפילו חסינות מלאה מפני תביעה.

17/07/2024

077-5006206

052-6885006

עד מדינה ככלי מרכזי להרשעה במשפט

למעשה, עדי מדינה מהווים כלי חשוב ומרכזי בידי מערכות האכיפה והתביעה, שכן הם מחזיקים במידע ישיר ויקר ערך לגבי אשמת המעורבים. בדרך כלל, הסדרי טיעון מקלים יוצעו למי שנמצא ברמה נמוכה יותר בהיררכיה, למשל חייל בארגון פשע המעיד כנגד העומד בראשו, או שותף לרצח שמעיד כנגד מי שממש ביצע את המעשה. יתר על כן, פעמים רבות המשטרה יוצרת מצגים של תחרות על הסכמי עדי תביעה בין חשודים, הן כדי להלחיץ אותם והן כדי שיזדרזו להציע את "שירותיהם" כנגד חבריהם.

דוגמאות לעסקאות טיעון אלה לא חסרות וביניהן גם מפורסמות מאוד, כמו זו של שולה זקן שהעידה נגד ראש הממשלה לשעבר, אהוד אולמרט. עוד דוגמא בולטת מהעת האחרונה היא של עד המדינה עדי שלג, שהעיד כנגד שותפיו להרצת מניות איתי שטורם ינוחי דנקנר. שתי העדויות הללו הובילו להרשעות מהדהדות. יחד עם זאת, המחוקק מודע לבעייתיות של עדויות הניתנות בתמורה לטובות הנאה מטעם המדינה, ולכן קבע כי אין להרשיע נאשמים רק על פי עדות יחידה של עד מדינה, ושחובה על בית המשפט להסתייע בראיות חזקות נוספות לשם כך.